

Pravlov a jeho farní kostel Navštívení Panny Marie

Pravlov, bývalé královské městečko s neobvykle dlouhou, významnou a pozoruhodnou minulostí, jakou by dnes nikdo u této jihomoravské obce nepředpokládal, byl původně prastarou trhovou osadou, připomínanou v nejstarších písemnostech, po prvé přibližně už ve stejné době (1086, 1197), kdy se v nich objevovaly první zmínky také o Dolních Kounicích. Pravlov ležel na tehdy důležité cestě z Brna do Znojma. Těž Palacký ve svých Dějinách národu českého uvádí tyto letopočty a píše, že

„Pravlov bylo město dosti valné, s řádnými trhy a ouřady celními. Od roku 1213 do 1225 nacházíme také mezi předními ouředníky země Moravské pana Prosimíra, ježto v několika listinách sluje praefectus de Prauloue (prefekt pravlovský) a podává důkaz, že na Pravlově byli ouřadové župní, ačkoliv o nich nemáme odjinud známosti žádné. Pravlov před polovicí XIII. století počítán ještě k archidiakonatu Znojenskému a teprv biskup Bruno (význačný olomoucký biskup z období vlády králů Václava I. a Přemysla Otakara II.) připojil jej k Brněnsku.“

Pravlov, německy Prahilitz nebo Pralitz, byl zmiňován v písemných materiálech v r. 1276 jako Praulyn, 1323 jako Prewlow nebo Brewlow, 1349 jako Prewlins, 1354 jako Prawleins, 1364 jako de Prawloua, 1368 jako Prawlow a 1498 jako Pralas nebo Prales. Leží v nadmořské výši 192 m, prostíral se na obou březích protékající řeky Jihlavy, přes níž vedl často obnovovaný dřevěný most, neboť nejen městečko, ale zejména farní kostel trpěl velkými jarními povodněmi a letními průtržemi, podobně jako Dolní Kounice.

V roce **1086** český král Vratislav daroval mostné, či pomostné z Pravlova (nikoliv však vlastní tržní osadu) klášteru Opatovskému a při nadání Třebíčského kláštera v r. **1197** dle poznámky brněnského knížete Spytihněva, prodal Štěpán Uher 6. týden tržní v Pravlově těmto klášterním bratřím.

Pravlov, „**městečko s mýtem, veškerým majetkem a právy na Pravlově**“ přešel pod kounické panství v roce **1323**, když jej kounický probošt Jakub s povolením svého nadřízeného, želivského opata Teodorika, vyměnil s českým králem Janem Lucemburským a královnou Eliškou, zakladatelkou Starobrněnského kláštera, za dosavadní svou ves Hajany a patronátní právo u kostela Panny Marie na Starém Brně. Od té doby sdílel Pravlov společné osudy s kounickým klášterem Rosa coeli, jenž městečku účinně napomáhal v rozvoji, k povznesení i k blahobytu po celých 200 let, až do zániku kláštera v r. 1527. V té době, po celé 14. a 15. století, dokonce i Dolní Kounice stály poněkud ve stínu tehdy významnějšího Pravlova.

V roce **1486** byl Pravlov obzvláště vyznamenán, když mu český a uherský král Matyáš Korvín udělil (ve Znojmě) **týdenní trh, dva trhy výroční, pečet' i právo hrdelní**. Král Vladislav Jagelonský roku **1497** Pravlovu hrdelní právo opět potvrdil s tím, že v těžších kriminálních případech se mají obracet s žádostí o případná právní naučení do Brna a odtud mají k výkonu hrdelních trestů povolávat i kata.

Původní hrdelní právo potvrdili Pravlovu i kouničtí páni Hynek a Jan ze Zástřizl, kteří ještě do příslušných artykul přidali:

„ . . . jestliže by se kdo (ze zde obviněných) kde jinde na jiné právo odvolávatí chtěli, toho jim dopustěno nebud' a také nemůž býti pro příčinu tu, poněvadž tu práva svá stálá, bud' rychtáře, kládu, šibenici pro zloděje, mordíře i jiné mají, a také, když se koliv co toho děje neb díti bude, to se konej a konati má s vůlí a vědomím práva jejich.“

Pranýř stával v Pravlově na městečku a vlastní hrdelní exekuce byly zřejmě vykonávány katem, vyžádaným z města Brna, a to na kopci Hibelberg za Pravlovem směrem k Mělčanům, kde ještě 1910 stála (nebo snad dosud ještě stojí?) Boží muka, zvaná Gerichtsmarter (Gerichtsmarter = soudní mučírna - popraviště). Toto místo nad Pravlovem je

vyznačeno též i na první vojenské rakouské mapě z r. 1764-68, kdy už byla většina městských hrdelních soudů císařovnou Marií Terezií zrušena. Pravlov však o hrdelní právo přišel již v r. 1729, kdy mu už nebylo obnoveno. Nesl to velmi těžce již proto, že v sousedních Kounicích hrdelní soud stále ještě existoval až do r. 1754, kdy byla na Šibenické skutečně poslední poprava upálením a to již dříve trestané zlodějky Mariany Kvapilové z Neslovic za žhářství, potvrzená Apelačním soudem v Praze. (V Neslovicích zapálila hospodu, od které chytly a shořely ještě další čtyři hospodářské usedlosti).

V roce **1498** byly pro Pravlov pod ochranou kounického kláštera sepsány latinsky a německy „Jura et statuta“. Byl prý to po stránce právní i sociální pravý skvost, dochovaný z té doby. Obsahově se tento dokument týkal městečka Pravlova, pravlovského faráře a pravlovského okolí.

Po odpadu posledního kounického probošta Martina Göschla k luterství (1521), jihlavského rodáka, člověka nevalného charakteru, který se oženil s bývalou řeholnicí a i potom si stále ještě dělal nárok na veškerý majetek kounického kláštera (byl však zatčen a uvězněn), kounický klášter v r. 1527 zanikl. Celé panství pak podle práva do své správy převzal zemský hejtman, který je však obratem postoupil tehdejšímu králi Ferdinandovi I. Habsburskému. Ten pak dal hned celé kounické panství do zástavy svému oblíbenému rádcí a místokancléři českého království Jiřímu Žabkovi z Limberka za částku 19.040 zlatých a po deseti letech je Žabka dostal od krále dědičně. Do desk zemských byl tento převod vložen jako prodej v r. 1538. Do kounického panství tehdy kromě Kounic, kláštera a hradu patřilo mimo jiné též městečko Pravlov s farou, mlýnem, clem a vinným desátkem, ves Malé Němčice (rozumí se Němčičky) s desátkem vinným i obilním a loukou, polovina vsi Medlova s desátkem, lesem a loukou, ves Malešovice s desátkem obilním, pustá ves Poříčany (?) s desátkem obilním, farou a mlýnem, ves Cvrčovice s desátkem vinným, luhem neb lesem, zeliskem a jezerem a ještě jeden man ze vsi Loděnice.

Jiří Žabka z Limberka, na Blatné a na Kounicích, v letech 1547-49 také správce brněnského Špilberku, opravil kounický klášter i kostel, zemřel 1552 a dle svého přání byl (jako jediný svého rodu) pohřben v kounickém klášterním kostele, který si vyvolil a určil za místo posledního odpočinku pro celý svůj rod. Po něm nastoupil jako majitel panství jeho syn Burian, který je však držel jen do roku 1567 a pak je prodal. Následujícími majiteli kounického panství, kam patřil i Pravlov, pak byli:

1567 – 1578 Zikmund ze Zástřizl a jeho synové Hynek a Jan

1578 – 1588 Zdeněk Lev z Rožmitálu a na Blatné a jeho synové Maxmilián Lev a Zdeněk Lev

1588 - 1606 Bernart Drnovský z Drnovic a Anna Žabkovna (dcera + Jiřího Žabky)

1606 - 1617 Jan Drnovský z Drnovic, bratranec bezdětného Bernarta, + 1620,

1617 - 1622 Johanka Drnovská, sestra Jana Drnovského, provdána 1618 za hraběte Jiřího Ehrenreichera z Rogendorfu a na Mollenburku. Tito manželé se však zúčastnili stavovského povstání, hrabě Ehrenreicher uprchl ze země a Johanka ztratila své statky a panství ve prospěch krále Ferdinanda II. Habsburského, který je pak prodal Dietrichsteinům, sídlícím na zámku v Mikulově.

Podle ujednání na hradě Kounicích v pátek po sv. Ondřeji r. 1617, stala se městečka Pravlov, Dolní Kounice a Bojanovice za Jana Drnovského z Drnovic rukojmím za částku 50.000 tolarů. Při té příležitosti se též Jan Drnovský zavázal, že „panství svého Kounického, kdyby přišlo na prodej, neprodá nikomu, leč kardinálu z Dietrichsteina.“ Dietrichsteinové tedy usilovali o získání kounického panství už před Bílou horou.

Z Dietrichsteinů pak měli v držení kounické panství:

1622 – 1636 kníže František kardinál z Dietrichsteina

1636 – 1655 Maxmilián II. z Dietrichsteina

- 1655 – 1698** Ferdinand z Dietrichsteina
1688 – 1708 Leopold z Dietrichsteina
1708 – 1738 Walter František Xaver z Dietrichsteina
1738 – 1784 Karel Maxmilián z Dietrichsteina a Pruskova – za něho byla v Kounicích postavena nová, zděná, barokní kaple sv. Antonína v r.1757. V r.1781 Krel Maxmilián povolil Pravlovu poslat na ztvrzení své privileje císaři Josefovi II. do Vídně
1784 – 1808 Karel Jan z Dietrichsteina a Pruskova
1808 – 1854 František Seraf. Josef z Dietrichsteina a Pruskova
1854 – 1858 Josef z Dietrichsteina, Pruskova a Leslic
1858 – 1862 Mořic z Dietrichsteina, Pruskova a Leslic (+1864)
1862 – 1895 Terezie z Dietrichsteinů, dcera Josefa Dietrichsteina, provdaná za Jana Bedřicha z Herbersteina. Jako patronka uhradila třetinu nákladů na stavbu tehdy nového kounického kostela, postaveného a otevřeného 1879. Hraběnka Terezie zemřela v roce 1895.
Herbersteinové sídlili na zámku v Libochovicích poblíž Roudnice nad Labem.
1895 – 1918 Jan Josef hrabě z Herbersteina, syn Terezie, byl posledním majitelem panství. Měl šest dětí. V roce 1923 zbylý majetek (pozemky) prodal akciové společnosti Olomouckých cukrovarů a kounický zámek vyklidil a opustil.

Z římských císařů, jakožto králů českých a markrabí moravských, potvrdili postupně městské výsady městečka Pravlova:

Leopold I. dne 26. dubna **1696**, **Karel VI.** dne 23. února **1740**

Marie Terezie dne 20. února **1748**, **Josef II.** dne 24. ledna **1782**.

Privátní mýto bylo potvrzeno Pravlovu sněmovním usnesením již v roce **1595**.

Na začátku 17. stol., před třicetiletou válkou, měl Pravlov 71 domů, 68,5 měřic polí a 437 měřic vinic. Jen 5 domů mělo vlastní pole, ostatní domy byly bez polí. Za třicetileté války zpustlo v Pravlově 22 domů, 121 měřic vinic a 22 měřic bývalých vinic bylo oseto obilím. V roce 1750 patřilo pravlovským poddaným 94 měřic polí, 19 měřic pustin, 8 měřic pastvin a 341 měřic vinic. V té době měl Pravlov:

1750 78 domů a 44 komínů

1790 96 domů a 500 obyvatel

1890 148 domů, 590 obyvatel – katolíků, Němců, z nich jen 8 Čechů

1900 150 domů, 623 obyvatel – katolíků, z nich opět jen 8 Čechů

1910 151 domů, 646 obyvatel – katolíků, z nich jen 8 Čechů

2001 (1. března) 528 obyvatel

Pravlovští občané byli vždy považováni za lid houževnatý a pracovitý a protože pravlovský katastr měl vždy vlastních pozemků, schopných obdělávání velmi málo, vlastnili pravlovští také v okolních obcích (zejména v Dolních Kounicích a Trboušanech) hodně polí a říkalo se o nich, že chodí první do práce a poslední z práce. V důsledku toho, že vlastnili v Kounicích četné pozemky, spolurozhodovali pravlovští Němci i při kounických volbách v tzv. I I I. sboru, čímž tam také pomáhali rozšiřovat a upevňovat německý živel.

Povinnosti a práva. V roce **1498** platilo 16 celých domů v Pravlově o Nanebevzetí Panny Marie kounické vrchnosti po 11 groších a jedné slepici, 21 půldomů po 5 groších a dvou penízkách a ½ slepici, 4 chalupy po 3 gr. a penízku a ze dvou chmelnic 2 gr. V roce 1547 Jiří Žabka osvobodil Pravlov od veškeré roboty za 30 kop grošů ročního platu (platilo

se 15 kop o sv. Janu Křtiteli a 15 kop o vánocích) a za povinnost, po čas nutnosti napomáhat v Dolních Kounicích při opravě vodovodu.

Na Kounicích, v úterý po sv. Valentině 1547, pak bratři ze Zástřizl sepsali a ztvdili následující ustanovení:

Městečko Pravlov je povinno na zámek Kounický ročně při sv. Václavě platu svého 9 zl. (zlatých) a 17 a půl gr. (grošů) dávat. Item při masopustu každého roku, když se úřad obnovuje, pánu svému na zámek z každého celého domu po slepici, z půl domu po půl slepici odvozovati. Toliko k soudu každého roku, když tu v městečku Pravlově držán bývá, mají 10 slepic zanechat a ostatek na zámek Kounický odvozovati. V témž městečku Pravlově mají mítí 3 krámy řeznické, z kteréhožto každého krámu, v kterémž se maso seká, pánu svému jsou povinni každého roku vždy při sv. Martině čtvrt spouštěného loje dávatí a spravovati.

U kohož by oheň vyšel, zaplatí pánu 1 hř. gr. Kdokoliv popel, smetí neb jiné, nečistotné věci na ulici vymete, propadne rychtáři pokutou 5 gr. Kdo by svého soumezí při domech a vinohradech při sv. Jiří neb 2 neděle po něm nehradil, propadá rychtáři 5 gr. pokuty. Kdo by neměl spravedlivé míry, ve prospěch obce Pravlova, zaplatí 5 gr. Kdožkoliv dům v městečku má a tu usedlý jest, může a má svobodně víno a pivo šenkovati. Poněvadž v městečku Pravlov mají řeku svou svobodnou, k obci jejich náležitou od stavu pravlovského až ke kamenu velikému nad stavem kopařovským té řeky, zvláště ryb lovem neb lapáním jich věci budou moci a mají jeden každý soused bez všelijaké překážky užívati. A ten ostrov pod stavem mezi řekou a struhou k obci Pravlovské též náleží. Též také v městečku Pravlově na ulicích mají býti 3 studně (na náměstí, blíže fary a u mlýna) udělané a čtvrtá za vodou, vše na náklad obecní. Z vinohradu svého „Novosad“ u cesty k Trboušanům obec Pravlovská neplatila a nemá na věčné časy žádného platu pánu platiti.

Pravlovští smějí svůj dobytek hnáti až do pusté vsi Štotndorfu, (?) tam také dobytek napájeti a za špatného povětří i na dvory jejich vehnati, podobně na grunty maršovské a „Köbles“(?). Stran pak soli v městečku Pravlov toto ať za právo mají, že žádný ze sousedův nemají a nebudou moci žádné takové soli k prodávání a na zisk do téhož městečka Pravlova nositi, ani voziti, kdož by se koliv toho dopustil a na škodu obecní prodával, ten každý v pokutu podle uznání spravedlivého, úřadu pravlovskému na místě obce upadne.

Tíž Pravlovští toto za právo ať mají, aby žádný z obce jejich vín z cizích hor k zisku svému do městečka Pravlova nevozili, ani nešenkovali, kromě do rathouzu, až by se v městečku vína nedostávalo. . . . žádný vína na šenk neb za peníze bez víchu aby nedával pod propadením pokuty k obci Pravlovské 15 gr. Městečko Pravlov není povinno žádného vína pánům svým šenkovati, poněvadž plat stálý, peněžitý strany desátkův vinných dávají.

V roce 1582 se dával plat z domu 3 a 1/2 gr., pak 7gr. a 2 d. o sv. Michalu. Z vinic se platilo o sv. Havlu po 1 zl. 10 kr. a 2 zl. 20 kr., za roboty se platilo po 6 gr. o sv. Janu a o vánocích. Ferdinand z Dietrichsteina (1655-98) pak Pravlovu na jeho žádost změnil zmíněnou robotu při opravě vodovodu na tyto povinnosti:

- 1. aby Pravlovští o žních den zdarma a den za peníze žali na panském**
- 2. aby v nutný čas ruční robotou pomáhali na opravě pravlovského mostu a břehu**
- 3. aby 2 dni ročně, na jaře a na podzim pomáhali nasypávat kopařovský splav.**

Vrchnost naopak slíbila měšťanům dávat místo dosavadního teplého jídla a chleba sud piva a 2 měřice žitné mouky. Zároveň dosavadních 30 zl. robotních peněz bylo zvýšeno na 35 zl. 18 kr.

V roce 1910 činil obecní půdní majetek Pravlova jen 25,06 ha, z toho 4,21 ha polí, 5,6 arů zahrad, 15,82 ha pastvin, 4,49 ha lesa, 7,75 arů zastavěné plochy a 19,57 arů neužitečné půdy. Ve skutečnosti však obhospodařovali 122,84 ha polí, 1,83 ha luk, 20,13 ha zahrad a sadů, 26,86 ha vinic, 19,39 ha pastvin a 5,23 ha lesa. Obec spravoval starosta, 3 radní a 14 členů výboru. Stará pečeť z roku 1486 měla nápis Sigillum civium de Prales a ve znaku radlici a kosíř. Podle některých pramenů to však nebyla radlice, ale limpa, což byla sladovnická škrabka, neboť Pravlov měl také právo vařit pivo. Na opravené pečeti z r. 1712 byl nad týmž znakem nápis: MARKT PRALITZER INS. RENOVIRT 20: APRIL x 1712. Pečeť, používaná v roce 1910 měla nápis: Markt – Gemeinde Prahltitz.

Mimo polní hospodářství bylo mnoho pravlovských obyvatel zaměstnáno také v kounických továrnách a při panských dvorech. V posledních dobách (kolem r. 1910) byly četné vinice přeměněny na pole a začínal se také pěstovat v té době velice módní chřest. V obci bývaly tři spolky: hasičský, zpěvácký, zvaný „Austria“ a Křesťansko-sociální.

Díky pověstné pracovitosti občanů i obratné diplomacii pravlovské radnice, měl Pravlov jako královské městečko ve všech dobách značný vzhlas, takže prostě nebylo myslitelné, aby neměl také svůj vlastní, dostatečně reprezentativní farní kostel.

Pravlovský kostel Navštívení Panny Marie, pocházející z druhé poloviny 13. století, s gotickou věží z 15. století, vybavenou cimbuřím a zděnou helmicí, byl až do roku 1772 zasvěcen sv. Martinu. Už svým půdorysem je to stará, raně gotická, kamenná stavba, zbarokizovaná v polovině 18. století, z níž zůstaly jen vnější opěrné pilíře a velmi masivní věž, široká téměř jako sám kostel. Na východní straně věže byl ve své době vsazen znak Žabků z Limberka. Za oprav v letech 1750 a 1752, po nichž byl převěšen na chrám Navštívení Panny Marie, dostal kostel dnešní podobu. Gotická věž však zůstala netknuta. Kostel stojí a vždycky stál v nížině, při povodních do něho často vnikala voda a proto byla kostelní dlažba v letech 1748 a 1750 dvakrát zvyšována, také okolní terén navyšován, takže podstavce vnějších opěrných gotických pilířů jsou už dnes úplně skryty pod zemí. Na mohutné, silnostěnné věži, připomínající pevnost, byly už 1691 věžní hodiny, neboť místní kantor už tehdy měl ve svých povinnostech, za které byl placen, také každodenní zvonění a natahování hodin.

Na zač. 20. století podle Vlastivědy moravské byly na věži **tři zvony**. Největší nesl nápis:

AVE SANCTA MARIA, MATER DEI, REGINA COELI, PORTA PARADISI, DOMINA.
M 1510. (*Zdravas svatá Maria, Matko Boží, Královno nebe, Paní a Bráno nebeská. M 1510*).

Na menším zvonu bylo napsáno: S. MARTINE ET NICOLAE ORATE PRO NOBIS.
Gegosen von Clement Stecher in Brinn 1797 A PAROCHO PETRO ROHOVSKI. (*Svatý Martine a Mikuláši, orodujte za nás. Odlit od Klementa Stechera v Brně 1797 za faráře Petra Rohovského*).

Třetí zvon byl bez nápisu. Tyto zvony, tak jako všude jinde, byly patrně všechny zrekvírovány pro válečné účely v letech 1917 a 1942.

Na hlavním oltáři je starobylá socha Matky Boží Panny Marie, po boku s velkými sochami sv. Martina a sv. Mikuláše. Kostel měl také dva vedlejší boční oltáře a sice jeden, sv. Jana Nepomuckého se sochami sv. Josefa a sv. Antonína a druhý, Bolestné Panny Marie (dříve sv. Šebestiána). Kdysi zde býval i boční oltář Sv. Kříže, hned vedle bývalého bočního vchodu do kostela od školy, z něho však zůstal na zdi jen velký kříž s nadživotní velikostí ukřížovaného Ježíše. Kříž, který byl po velmi nákladných opravách a důkladném odvlhčení celého kostela (provedených za nynějšího kounického faráře P. Karla Huga, rodáka z Ivančic) a po jeho vymalování v r. 2003, přemístěn do výklenku dnes již zrušeného a zazděného bočního vchodu. Také už dříve býval v pravlovském kostele ještě oltář P. Marie Lurdské, který sloužil o velikonocích současně i jako Boží hrob.

Dnešní **sakristie** (původní bývala kdysi pod věží) a boční loď s oratoří nad ní, byly přistavěny až v r. 1750. Náklady byly tehdy hrazeny jednak patronem kostela (majitelem panství), který obvykle uhradil nejméně celou jednu jejich třetinu, jednak v tomto případě též neznámým dobrodincem, dnes bychom řekli sponzorem, který prý k tomu účelu poslal „**truhličku peněz**.“ Kamenná křtitelnice nese letopočet 1744 a umělecky vypracované barokní umyvadlo v sakristii pochází z roku 1752. Nad hlavním vchodem do kostela zvenčí je latinský nápis, připomínající výše uvedenou přístavbu, opravu a převěšení kostela v polovině 18. století za faráře Maxmiliána Nepomuka Rohovského. Nápis obsahuje tehdy obvyklý kryptogram, podle něhož, když se sečtou jednotlivá zvýrazněná písmena, značí

současně i římské číslice, obdrží se letopočet příslušné události, v tomto případě dokončení oprav a nového posvěcení kostela. Nápis je latinský:

Haec ecclesia ex gratia et beneficio principis a Ditrichstein aedificata. Deo Triuni et. B. Mariae Visitanti titulo consecrata consecrante Marcopolitano episcopo st suff. Olom.: Joanne Wenceslao e liberis d. a Freyfels. M(axmiliano) N(epomuceno) R(ohovský) P(arocho)

Na kůru bylo také ještě v 60. letech min. století torzo velmi starých, silně poškozených a již zcela nefunkčních varhan, které musely být (pravděpodobně již brzy po válce) nahrazeny harmoniem. Nyní jsou v pravlovském kostele používány malé, elektronické varhany CASIO CT 670.

V 90. letech 20. století byl pravlovský kostel už ve velmi špatném stavu. V důsledku nedostatečného a zanešeného, tedy nefunkčního odvodnění kolem nízko položeného a pod novou silnicí zcela utopeného kostela, bylo vnitřní zdivo zespod trvale vlhké až mokré, po stěnách se rozlézala zelená plíseň a fošny pod lavicemi v létě začínaly chytat houbu. Tato vlhkost zapříčinila také úplné zničení dvou harmonií, u nichž stolařským kostním kličem lepené dřevěné díly bobtnaly, v důsledku vlhkem změkklého kliču povolovaly a samy se zcela rozpadávaly. Vnější dýchování, lepené taktéž kličem, se samo odlepovalo a odpadávalo na zem.

Ještě větším problémem byla střecha kostela, jejíž trémová vazba byla silně napadena hnilobou i dřevomorkou a některé poškozené krovy se už nebezpečně opíraly přímo o klenební oblouky stropu kostela. Po posouzení odborníků z brněnského biskupství byla vyprojektována a zrealizována úplně nová střecha, pokrytá doporučenou rakouskou bobrovkou, v celkové hodnotě přes 2 mil. Kč. V další etapě byly provedeny nákladné odvodňovací výkopy kolem vnitřního i vnějšího obvodového zdiva, ty byly odvodněny a vyplněny říčními oblázky. Současně byla velmi kvalitně opravena i gotická věž kostela.

Po proschnutí byly vnitřní stěny chrámové lodi nahozeny sanačními omítkami a po jejich zaschnutí byl kostel na podzim v r. 2003 vybělen uvnitř na návrh památkářů starým, kvalitním, uleželým vápnem. Po dobu oprav pravlovského kostela byly dlouhodobě ve dvou etapách konány služby Boží pouze v náhradním provizoriu kaple sv. Anny v Němčičkách. Nyní (v r. 2004), je nutno už provést v Pravlově jen vnější fasádní omítky kolem celého kostela. Zaslouhou kounického faráře P. Karla Huga byly na pravlovské věži také instalovány dva starší a menší zvony, poskytnuté z jiných farností. Po velmi dlouhé době se jimi v Pravlově zase vyzvánělo, po prvé na Štědrý večer, před večerní vánoční mší sv., ve 20.15 hod., dne 24. prosince L.P. 2003.

Původní hřbitov údajně býval jen kolem farního kostela, v r. **1800** byl pak zřízen a otevřen úplně nový hřbitov za městečkem u miroslavské silnice, kde je doposud.

K pravlovskému farnímu kostelu, který v současné době nemá pro nedostatek kněží svého faráře a je z rozhodnutí brněnského biskupství spravován od začátku 90. let 20. stol. z Dolních Kounic, jsou přifařeny také Němčičky a Kupařovice. V minulosti sem patřily do roku **1774** ještě také Malešovice a Odrovice a do r. **1873** též Bratčice (dříve psáno Bračice). Za třicetileté války v r. 1630 byl Pravlov na nějakou dobu přifařen k Dolním Kounicím, po roce **1654** byla zase pravlovská farnost na určitý čas spojena s farností medlovskou. Zřejmě to souviselo s tehdejšími těžkými, poválečnými poměry a jejich neblahými důsledky, kdy v obou obcích zůstalo mnoho domů pustých – neobsazených.

Pravlovští faráři.

Protože pravlovská farnost bývala téměř vždy zcela samostatná, bez trvalejší vazby na farnost v Dolních Kounicích, známe dnes jen několik jmen pravlovských katolických farářů z její dlouhé a dávné i nedávné historie:

1622	Jakub Hack S.J. - povolán do Pravlova kardinálem Dietrichsteinem Baltazar Arnold Holzmann
1630,1645	Jakub de Bonis a Carpo , kounický farář (Pravlov přifařen do Kounic), pozdější biskup imerinský, v Pravlově posvětil tři zvony, započato s psaním matrik
1652	Zikmund Wietsch
1654	Abraham Stiller , zemřel v Pravlově 1673. V té době byly pravlovská a medlovská farnost spojeny
1676	Jan Greiff
1680	Adam Bedřich Öxel , české národnosti, + 1708
1750, 1761	Maxmilián Nepomuk Rohovský (přestavba kostela, oprava fary)
1797	Petr Rohovský
Zač. 19. stol.	Mikuláš Steindl , kounický rodák, nar. 1749, vysvěcen 1777, +1831
1878-1888	Josef Zeckel , kounický rodák, nar. 1793, pravlovský farář a kounický děkan, + 1888
1888	Petr Čech , nar. 1850, z Rovenska u Zábřehu, vysvěcen 1877, 1884-1888 farářem v Dolních Kounicích
1939 - ?	P. Cyril Studený , nar. 1868 v Kuřimi, + v Pravlově 1962. Po mnoho let v Kounicích nosíval v slavnostních procesích o poutích až na kopec do kaple sv. Antonína monstranci se Sanctisimem
? 1960-1974	P. Miroslav Lukovský , tichý, skromný kněz, 1974 přeložen do Štěpánova u Tišnova. Měl na kněze velmi neobvyklou, zvláštní zálibu ve studiu a sledování novinek ve vývoji silnoproudé elektrotechniky
1974-1987?	Dr. Jakub Marek Mayer OFM Cap , kapucín, poslední administrátor, žijící na pravlovské faře, povolán na teologickou fakultu do Litoměřic jako spirituál. Později dožil a zemřel u kapucínů v Praze - Hradčany
po r. 1987	P. Jiří Cajzl , administrátor z Loděnic, (dojížděl)
od 8/1990	P. Karel Hugo , nar. 1927 v Ivančicích, farář v Dolních Kounicích, dosud (2/2004), (dojíždí). V minulosti působil též v Jihlavě, v Blučině a v Brně-Židenicích

Po zabrání Sudet Hitlerovým Německem 1938 a po zřízení tzv. Protektorátu Čechy a Morava v r. 1939, byly všechny farnosti na zabraných územích a tedy i pravlovská, vyňaty z dosavadní jurisdikce našeho brněnského biskupství a byly spravovány zcela oddělenou a samostatnou církevní administrativou, zavedenou a platnou na všech územích tehdejší tzv. Velkoněmecké říše. Po roce 1945, kdy bylo Hitlerovo Německo poraženo, bylo opět všechno uspořádáno tak, jak to bylo před válkou a Pravlov zase patřil do brněnské diecéze.

Matrika křestní byla v Pravlově při farním úřadu zavedena v r. **1634**, úmrtní **1635** a oddací **1639**. Po roce 1950 musely farní úřady všechny, i ty nejstarší matriky, povinně předat na Národní výbory a do archivů KNV. Na farátech proto byly matriky založeny nové, tam už však byli od té doby zapisováni jen katolíci, kteří požádali faráře o křest, oddávky nebo o církevní pohřební obřad. Jsou proto z hlediska obce neúplné a pro celostátní statistiku nevýznamé. Používají se jen pro potřeby katolických farních úřadů.

Raně barokní fara - jednoposchodový farní dům z roku 1714, naproti kostelu mezi nimiž byla po poslední válce velmi necitlivě zbudována značně vyvýšená silnice k novému mostu přes řeku Jihlavu. Fara byla důkladně opravena farářem Maxmiliánem Rohovským již v r. 1761, jak to hlásá latinský nápis nad jeho dveřmi:

AD LVCEM HO C ANNO VENI

což znamená: **Ke světlu jsem v tomto roce přišel.** I tento nápis opět obsahuje letopočet 1761, skrytý v součtu jednotlivých zvýrazněných písmen - římských číslovek.

Stejně jako kostel, i fara byla velmi často ohrožována povodněmi jak od rozvodněné řeky, tak i od průtržových přívalů z místních kopců. Značné škody utrpěla od tohoto živlu zejména v letech 1837 – 1839. K faře také patřila louka u Odrovic, lán polí v Malešovicích a nějaké pole v Kounicích, v trati zvané Závist.

Patronát pravlovské fary je připomínán již v r. 1276, kdy Staroboleslavská kapitula se zřekla desátků ve prospěch kounického kláštera a místních chudých. Pravlovská, stejně jako i kounická fara ve druhé polovině 16. století přešla asi na 60 let před Bílou horou pro nedostatek katolických kněží do rukou luteránů a teprve po pobělohorském převratu povolal do Pravlova kardinál Dietrichstein opět katolického kněze P. Jakuba Hacka S.J., který se znovu ujal pravlovské farnosti a který dne 7. srpna 1622 znovu posvětil pravlovský kostel.

V roce **1654** se též pravlovští zavázali spolu s obyvateli Kounic, Malešovic, Odrovic, Mělčan a dalších okolních vesnic, že společně vystavějí **kapli sv. Antonína** nad městečkem Dolní Kounice, aby

„...spravedlivé tresty Boží zmírnili, hněvivě hrozící ruku Jeho uchlácholili a mnohonásobné tresty jak válkou, mrazy, krupobitím, jiným zlým povětrím, ohněm a neúrodou vína a obilí na polích tak odvrátili...“

Ještě v témž roce byla nad Kounicemi postavena první, nevelká, dřevěná votivní kaple, do které pak vždy v neděli po svátku sv. Antonína přicházeli z blízkého i dalekého okolí poutníci ve 12 až 15 procesích, v kapli bývalo ten den slouženo 12 až 32 mší svatých a ke sv. přijímání přistoupilo i přes 1700 kajcníků. Tato kaple byla pro tolik poutníků příliš malá, proto v r. **1757** byla zbourána a s přispěním mikulovských Dietrichsteinů (držitelů panství) postavena úplně nová, velká, barokní, v podobě, kterou má dodnes.

V roce 1672 dostával pravlovský farář od vrchnosti místo desátku ročně 60 zl., 15 měřic (zrní) a dvě kopy (asi ve snopech) žita, 7,5 měřice a dvě kopy pšenice, 2 měřice ova, 2 měřice ječmene, 2 měřice hrachu, 2 měřice kaše prosné, 2 měřice prosa, 1 provázek (?) dříví a 6 věder piva.

Je třeba si uvědomit, že tyto požitky farář neměl jen pro vlastní spotřebu, ale musel z toho udržovat kostel i faru, dělit se o ně s kaplany a s pomocným personálem, obsluhujícím celé farní hospodářství. Žádné jiné příjmy farnost neměla a farníci zase nebyli tak majetní, aby si mohli svého faráře a provoz kostela i fary ve všem a zcela vydržovat sami. Odváděné platby v penězích, desátky v naturáliích, i stanovené dny nařízené práce zdarma (roboty), jakkoliv se nám dnes zdají být diskriminující a nenormální, byly tehdy uznávanou a nezbytnou součástí existujícího „daňového“ systému, zabezpečujícího spolehlivý chod státní i vrchnostenské administrativy tehdejšího společenského řádu, zavedeného v celé Evropě.

Moravská měřice jako dutá míra na měření množství obilí, hrachu, čočky, prosa apod., odpovídala objemu cca 53,5 litru. A ty dvě kopy pšenice? – zřejmě se jednalo o 2 x 60 nevymlácených snopů, už také kvůli tehdy všem velmi potřebné slámě, používané do slavníků i pod dobytek. **Vědro** na měření tekutin mělo mít obsah 56,6 litru. Podle kounického rodáka Rudolfa Kryčera (nar. 1884), který napsal brožuru „O vinařství v Dolních Kounicích ve starých dobách“ (vyšla 1963), používaly se v minulých dobách v Kounicích tyto míry:

- 1 drejlik** (drailink) = 2 bečky = 20 věder = 1.132 litrů (dreiling - v Německu také malý peníz u nás zvaný „trojník“)
- 1 bečka** = 10 věder = 566 litrů,
- 1 vědro** = 40 mázů = 56,6 litru
- 1 máz** = 1,415 litru = 2 pinty,
- 1 pinta** = 0,7 litru = 8 žejdlíků,
- 1 žejdlík** = 0,875 decilitru (něco jako „panák“)

Je však nutno upozornit na to, že nejen v různých zemích, ale i v sousedních městečkách téže země se i stejnojmenné míry co do skutečného množství či obsahu často vzájemně lišily. Tak v Moravských Bránicích byla používána vanecká (ivančická) měřice, ale kounický máz, kdežto v městečku Pravlově „mají mítí měřici na míru pohořelickou a míru k šenkům brněnskou, ku kterýmžto mírám všechna obec pravlovská se skládají a jí se držeti má.“ Tak to ustanovili pro Pravlov na kounickém zámku vrchnostenští páni, bratři Zástřizlové v r. 1576.

K období, na nejrůznější úřední zákazy a příkazy velmi, až nadměrně produktivní a bohaté desetiletí vlády císaře Josefa II. (1780 -1790), kdy jím byly vydávány v průměru dva patenty, dekrety nebo jiná nařízení denně, někdy užitečné a revoluční (jako bylo zrušení nevolnictví, povinné očíslování domů, jehož účel tehdy ještě skoro nikdo nechápal, reforma soudnictví, zpracování josefinského katastru), ale také podivná až neobvyklá nařízení, např. zákaz pohřbívání mrtvých v rakvích, aby se prý šetřilo dřevem - tehdy bylo nařízeno mrtvé pohřbívat jen v pytlích - vydrželo to však pro značnou nespokojenost a odpor lidí jen asi 2 roky. Nebo jiné zajímavé nařízení, které určovalo, kolik, kdy a při jakých příležitostech smělo v kostelech na oltářích hořet svíček, takže i pruský císař, svého kolegu, rakouského císaře Josefa II. sarkasticky nazýval „bratrem kostelníkem“. Je třeba také připomenout, že při jeho nekompromisním rušení kostelů a klášterů v roce 1782 (viz Jiráskův historický román F.L. Věk), bylo též vydáno nařízení, zakazující i u nás, okolním vesnicím konat poutí do kaple sv. Antonína v Dolních Kounicích, kam směli pak přicházet už jen místní farníci. Přitom poutě v té době byly v našich zemích prakticky jedinou možností a příležitostí, kdy se lidé mohli svobodně dostat za hranice své obce, poznat jiné kraje a setkat se s tamějšími obyvateli. Původně však bylo nařízeno kounickou kapli sv. Antonína úplně zbourat, zachránila ji však troufalá žádost kounických občanů ze Závodí, aby byla kaple zachována, protože jsou nuceni se tam chodit modlit o nedělích vždy, kdy časté povodně v Kounicích odnesou most a oni se nemohou dostat přes rozvodněnou řeku do farního kostela na bohoslužby. Takové „šťěstí“ však už neměla ivančická kaple sv. Jakuba, která musela být skutečně úplně zbořena a byla pak znovu postavena místními věřícími občany až po létech, začátkem 19. století, dávno po smrti Josefa II.

Četl jsem, že rakouský státník, kníže Václav Antonín Kounic (1711-1794), majitel slavkovského panství a vynikající diplomat své doby, který císařskému dvoru předtím sloužil zejména za Marie Terezie jako rádce a ministr zahraničních věcí a měl tedy s Josefem II. četné vlastní zkušenosti, jednou seděl, pracoval a uslyšel z venku, z kostelních věží veliké, neobvyklé vyzvánění. Ptal se, proč se všude vyzvání a co to má znamenat. Přišli mu s velkým pathosem oznámit: „Císař zemřel!“ Kounic se na chvíli zamyslel a pak prý jen poznamenal: „A dobře udělal!“ a pracoval dál. - I tak se někdy vzpomíná, přes některé nebo snad i mnohé jejich zásluhy, na osobnosti kdysi mocné, slavné, i ty nejslavnější!

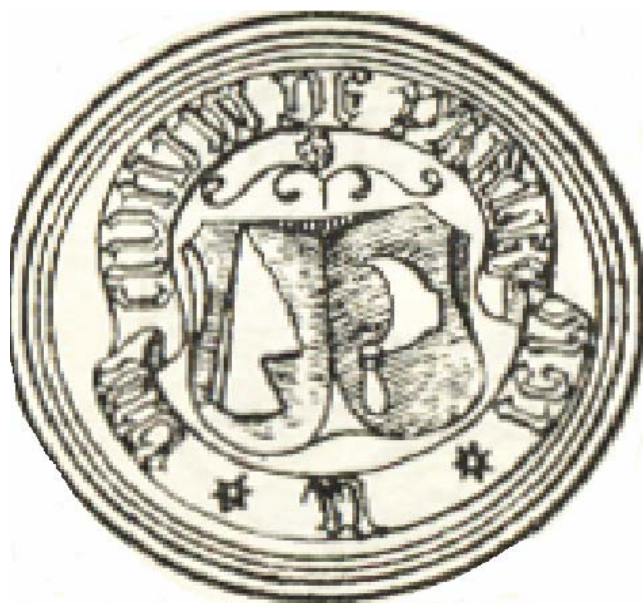
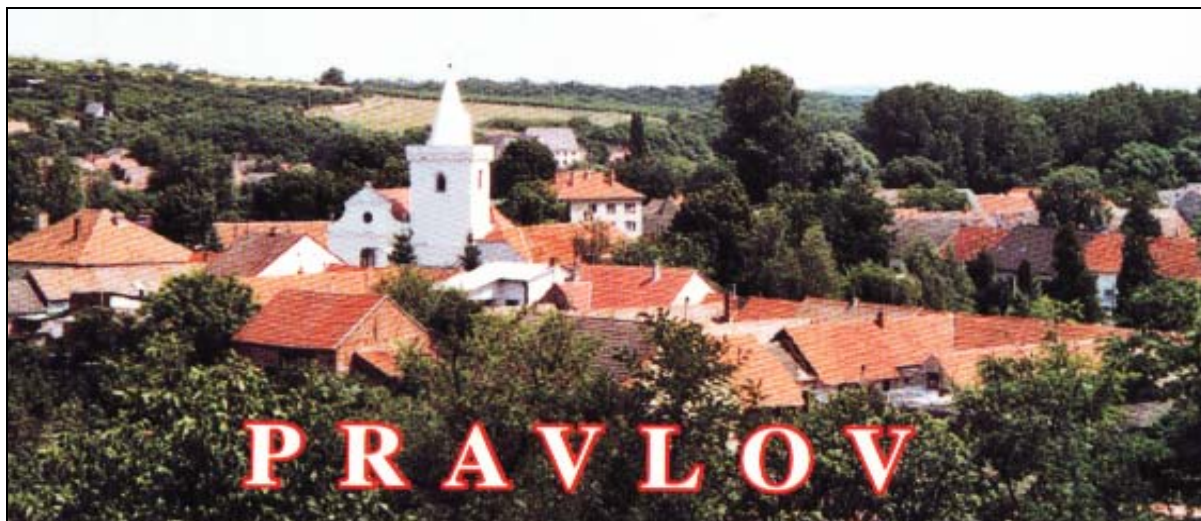
Sic transit gloria mundi! Tak pomíjí sláva světa!

Moravské Bránice, únor 2004.

Stanislav Liškutín

Literatura:

- P. Augustin Kratochvíl: **Vlastivěda moravská, okres Pohořelický, 1910** (t.č. kaplan v Popovicích)
P. Augustin Kratochvíl: **Vlastivěda moravská, okres Ivančický, 1904**
František Palacký: **Dějiny národu českého, 1894**
Rudolf Kryčer: **O vinařství v Dolních Kounicích ve starých dobách, 1963**
Jarmila Koudelková: **Naše dějiny v datech, 1987**
Fotografie: **z archivu p. Milana Řiháčka, historika z Dolních Kounic**

Pravlovská pečeť z roku 1486

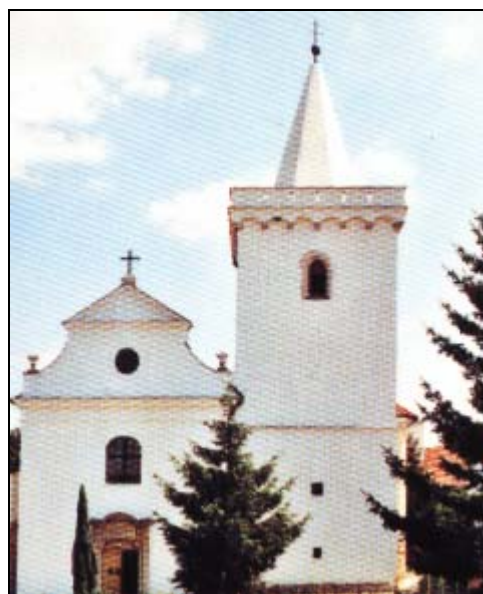

Pravlov okr. Brno-venkov

Původní pečeť městečka Pravlova prý měla vyobrazen kosíř (vinařský nůž v podobě srpů) mezi dvěma hrozny. V této podobě se tato nejstarší pečeť pokud je známo, nezachovala.

Pravlovská pečeť z r. 1486, která nese ve znaku dva předměty, označované dříve jako radlice a kosíř. Podle novějšího výkladu se však nejedná o radlici, ale je to ve skutečnosti sladovnická limpa, nebo-li škrabka, která vyjadřovala právo Pravlova vařit a šenkovat pivo. Je to také v souladu s ustanovením kounických pánů, bratří ze Zástřizl, kteří v r. 1547 rozhodli, že:

„Kdožkoliv dům v městečku (Pravlově) má a tu usedlý jest, může a má svobodně víno a pivo šenkovati.“

Pohled na nově opravené (2003) vstupní průčelí pravlovského farního kostela Navštívení Panny Marie s mohutnou gotickou věží, opatřenou cimbuřím a zděnou helmicí. Věž byla přistavěna k původní gotické chrámové lodi, pocházející už z druhé poloviny 13. století, až ve století patnáctém. V letech 1750 až 1752 byla zbarokizována pouze chrámová loď za faráře Maxmiliána Nepomuka Rohovského a za věží přistavěna nová, boční loď, za ní vedle presbytáře nová sakristie a nad celou novou přístavbou v prvním patře ještě oratoř, přístupná ze schodiště na věž. Do té doby jako sakristie byla využívána přízemní místnost pod věží. Do roku 1752 byl kostel zasvěcen biskupu a vyznavači sv. Martinu (svátek 11. listopadu), jak ještě svědčí nápis na klenebním oblouku nad presbytářem.

Raně barokní farní budova, pocházející z r. 1714, byla stejně jako kostel, rovněž za podnikavého místního faráře Maxmiliána Nepomuka Rohovského v roce 1761 důkladně opravena a z té doby až do dnešních dnů nese svoji základní podobu. Fara dobře sloužila pravlovským farářům, ale v letech 1878 až 1888 byla také sídlem kounického děkanství, když v té době byl do této funkce jmenován pravlovský farář a kounický rodák Josef Zeckel (nar. 1793). Fara i kostel bývaly často postihovány jarními záplavami od řeky i přívaly vod z místních kopců při průtržích mračen. A že ty záplavy bývaly dříve častější i ničivější, svědčí záznam v kounické farní kronice, že z 1. na 2. února 1862 dostoupila povodňová voda uvnitř, ve starém, kounickém kostele u řeky do výše 7 stop, tj. do výše 2,2 m, což narušilo jeho statiku natolik, že musel být tehdejším okresním úřadem v Židlochovicích úředně uzavřen a později zbořen. Pravlovská fara a zřejmě i kostel a obytné domy, byly prý nejvíce postiženy povodněmi v letech 1837 - 1839.

Pomník vojáků, padlých za první světové války, který stával v Pravlově pod kaštanem u kostela vedle půlkruhové chrámové apsidy u sakristie. Nápis v překladu znamená: Naším milým hrdinům ze světové války 1914 – 1918. Pomník byl odstraněn pravděpodobně po roce 1945.

Povodně náramně škodily budově r. 1837—1839. Patří k ní louka (5 m.) u Odrovic, lán polí (102 m.) v Malešovicích, 3 m. v Kounicích v „Závisti“.

Obr. 49. Farní kostel v Pravlově.

Ze 3 zvonů má největší nápis: AVE SANCTA MARIA, MATER DEI, REGINA CELI, PORTA PARADISI, DOMINA + M. 1510; — menší: + S + MARTINE + ET + S + NICOLÆ + ORATE + PRO + NOBIS. GEGOSSEN VON CLEMENT STECHER IN BRINN 1797 A PAROCHO PETRO ROHOVSKI; — třetí jest bez nápisu.

Starší fotografie pravlovského kostela, převzatá z Vlastivědy moravské (1910)

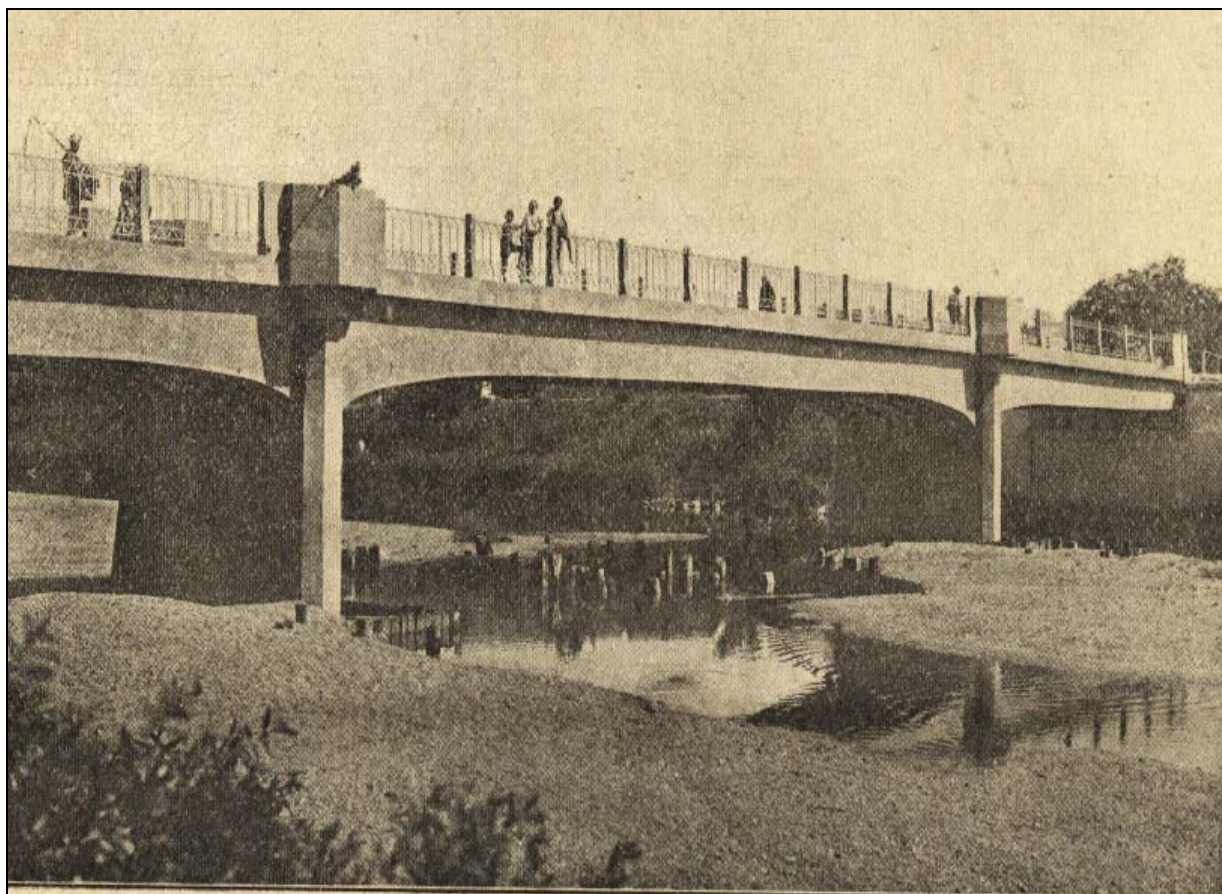
Na městečku socha sv. Jana Nep. má na přední straně nápis: PRO | HONORE | DIVI IOANNIS | NE | POMVCENI TVTE | LARIS SVI OB | TVLIT | SAP. | (1733).

Obr. 50. Vnitřek farního kostela v Pravlově.

Přifařeny bývaly Malešovice s Odrovicemi do r. 1774 a Bračice do r. 1873. Patronát zdejší fary připomíná se sice až r. 1276 při klášteře Kounickém, ale desátky brala Staroboleslavská kapitola již ode dávna. Táž se jich t. r. zřekla na prospěch téhož klášteře a chudých. Dle jména znám jest plebán Zdislav, jenž r. 1349 zapsal Adamovi, svému synovci, odstoupení lánu v Lidměřicích

Vnitřek farního kostela – převzato z Vlastivědy moravské, vydané v r. 1910

Obr. 43. Most přes Jihlavku v Pravlově, sil. okres Pohořelice.

Starý most, vybudovaný v Pravlově přes řeku Jihlavu v roce 1922. Dne 18. dubna 1945, asi v 8 hodin ráno jej ustupující německá armáda vyhodila do povětří. Za půl hodiny na to byl odstřelen také most přes řeku mezi městem a Závodím v Dolních Konicích

Socha papeže sv. Urbana, která stávala za zatáčkami na pravé straně silnice směrem ke Kupařovicím ještě v 60. letech min. století. Nyní je umístěna před pravlovským kostelem. Překlad nápisu: Svatý Urbane, ochraňuj tento okrsek. Podle kryptogramu, zašifrovaného v nápisu, byla socha zbudována v r. 1755.

Výřez ze starší mapy, zobrazující Dolní Kounice a Pravlov včetně přilehlého, nejbližšího okolí. Mezi Kounicemi a Kupařovicemi v té době vedla po pravém břehu řeky Jihlavy přes Pravlov cesta se stromořadím.